

לפשעכם, כי הוא מן הכת שאינן הומאין. ד"א כי לא ישא לפשעכם, למה שהוא שליח וכל מה שהשליח מצווה לעשות הוא עושה, אבל אני נושא לכם פנים, שנאמר ישא ה' פניו (במדק וט), אמר לו דוד רבוני של עולם ולמלאך אתה מוסרני, שאינו נושא פנים, מי יוכל לעמוד בו, אם עונות תשמר יה (ה') [אדני] מי יעמוד (תהלים קל ג), אם תאמר שהשליחה אינה עמד, עמד היא, (פג) שנאמר כי עמד השליחה למען תורא (עס עס ד): [יב] כי שמו בקרבן (שמות כג כא). (פג) שמו של הקב"ה משותף עם כל מלאך ומלאך, א"ל משה איני מבקש שילך עמנו מלאך, אם אין אתה מהלך עמנו אין אני זוים מבקומינו, א"ל הקב"ה חייך אפילו מלאך לא אשלח לפניך, אלא הצרעה אשלח לפניך, שנאמר ושלחתי את הצרעה וגו' (שמות כג כח). כיצד האמוריים היו מתים, אמר ר' לוי שתי צרעות היה מווג לכל אחד ואחד, וכל אחת ואחת (פד) היתה שופכת ארסה בתוך עיניו, ומיד היה מת. (פה) ר' חייא בר אבא אמר כיצד היו מתים, (פו) חולחול היה נכנס בהם, (פז) והיו [מתריון] [מתריון] והיו מתים לפני ישראל. (פח) ר' ברכיה אמר הקב"ה היה אוסרן לפני ישראל, והיו באין וחרגין אותן, שנאמר ויתן ה' אליהו בידינו וגו' (דמ"ג ג). כאדם שאוסר שונאו של בנו ונתנו לפנינו, אם תאמר קמנים היו האמוריים, הקב"ה משבחן [ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם] אשר כגובה ארזים נבהו (עמוס ט ט), ומה הייתי עושה להם, ואשמיד פרוי סמעל (עס), זה השר שלהן, ושרשיו מתחת (עס), (פט) אילו האמוריים, אמר הקב"ה בעוה"ז שלחתי מלאך לפניכם והיה סכרית אומות העולם, (צ) אבל לעוה"ב אליהו זכור לטוב הוא אני משלח לכם שנא' הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא (מלאך ג כ):

הסלת פרשת משפטים

פרשת תרומה

[א] וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו' (שמות כא ה). (א) זש"ה

הערות ותקונים

עושה אלא שניחותו ע"כ, והרב בעל זכור לאברהם לא לין מקורו. ומובא גם בילקוט שם והליון התחומא במאמר שלפניו מוסב גם על זה. וכן הוא בנדפס אות י"ח: (פב) שנאמר כי עמד השליחה למען תורא, בנדפס מסך לא מסכת אוחה למלאך שר הפנים שנאמר כי לא ישא לפשעכם למה כי שמי בקרבנו, וכחז בעל אות אמת מלה למה הוא מיותר כי מן תיבת כי שמי בקרבנו הוא התחלת המאמר אחר ר"ל מוסב למה, גם לדעתו ספוס שנאמר כי לא ישא לפשעכם מיותר: (פג) שמו של הקב"ה משותף עם כל מלאך, בנדפס מתחיל אמר רש"י שמו של הקב"ה משותף: (פד) היתה שופכת ארסה בתוך עיניו, וכ"י רומי וזילקוט, וככ"י רח"ס בנעוה היתה שופכת ארסה בתוך עיניו, ובנדפס ושופכת ארסה לתוך עיניו והעין מתחבקת ונופל מלא קומתו ומת, ולזה כוון רש"י (משפטים כג כח) הדרשה מין שרץ העוף והיתה מכה אחס בעיניהם ומסילה בהם ארס והם מתים. וידידי הרב הגדול מהר"א צערלינער בעל זכור לאברהם לא הערה את מקורה: (פה) ר' חייא בר אבה אמר, וכ"ה בילקוט משפטים שם בשם התחומא, וככ"י רומי ר' אבה בר אחא אמר, וככ"י רח"ס ר' אחא בר אבה אמר, ובנדפס ר' אחא בר אמר, אין ספק שהיתה ג"כ הגירסא כמו בכ"י רח"ס ר' אחא בר אבה: (פו) חולחול היה נכנס בהם, בכ"י רומי וכ"י רח"ס חול חול היה נכנס בזן חולחול, וגם בנדפס החולחול היה נכנס בהם, וכן בילקוט חולחול היה נכנס בהם, פי' נחלחלה ונחלחלה (פז) והיו מתריון, תקנה ש"ל מתריון, וככ"י רומי וכ"י רח"ס חסרים המלות, והיו מתריון" רק בסוס שם והיו מתים לפני ישראל, ובנדפס ג"כ בנעוה והיו מתריון לפני ישראל והרגו אותם, רק העיקר כמו שהקנתי, וכ"ה לנכון בילקוט בשלה שם בשם התחומא, ופי' מתריון עיין ערוך ערך תרו שפי' נחלחלה ומחלחלה בנט רוח ומשלח זמורה ע"ש, ובתחומא הדפס אחר המאמר החולחול הזה מנאל עוד, ואמרו ר"ל היו נעשים פניהם כמו סקות מכבשן האש והיו מתריון לפני ישראל והרגין אותן" אולי ח"ל ונעשה פניהם אמקטרוס פי' ב"ל חליו שרוף: (פח) ר' נרכיה אמר וכ"ה בכ"י רומי ורח"ס בילקוט, אולם בנדפס ר' אבה בר כהנא אמר: (פט) אילו האמוריים, בנדפס נוסף וכן הוא עושה לעמוד נפרע מן השמים של אומות העולם עובדי כוכבים חלה וחס"כ על מלכי האומות עובדי כוכבים שנאמר והיה ביום ההוא יפקד ה' על לב המרוס במרוס ועל מלכי האדמה על האדמה (ישעיה כד כא) וזה הוא מן מילתא פ' בשלח מס' דשירה פ"ב, וכן הוא בתחומא בשלח אות י"ג ומדרש שמואל פ"ח: (צ) אבל לעולם הבא, בנדפס אבל לעתיד, גם אחר הפוסק מפרשה משפטים מנאל בנדפס את י"ס הנה אנכי שולח מלאך זש"ה כי מלאכי יוה"ל, עד סוף הפרשה, וליחא בכ"י, והיה גם לפני הרב בעל הערוך בילמדנו, והתחומא בנדפס מספר שמות הוא הילמדט, ומה שהביא הערוך בערך פרמא נחלחל במאמר הזה:

[א] זש"ה כי לקח טוב, מונבא בילקוט ריש תרומה רמז שס"ג בשם התחומא וכן מונבא בילקוט משלי רמז תתקל"ה

מדרש תרומה הנחומא

מה

כי לקח טוב נתתי לכם וגו' (משלי ד ג), לקח הוא תורתו (ב) כנוהג שבעולם (ג) שני פרגמטין שהיו במדינה, (ד) זה לוקח מטכסין, וזה לוקח אולוסירקא, עמדו זה עם זה, אמר אחד לחבירו מבקש אתה להחליף, א"ל הן, החליפו זה עם זה, זה נתן מטכסין ולקח לו אולוסירקא, נמצא ביד זה דבר אחד, וביד זה דבר אחד, אבל תורה אינה כן, זה שונה סדר זרעים, וזה שונה סדר נזיקין עמדו שניהם זה עם זה, אמר אחד לחבירו השנה לי סדר זרעים, ואני אשנה לך סדר נזיקים, נמצא ביד זה שנים, וביד זה שנים, יש מקח גדול מזה, הוי כי לקח טוב וגו' : (ה) ד"א מי שלקח סחורה ויוצא לדרך מתיירא מן הליסמין, אבל התורה אינה כן, שמא יכולים הליסמים ליטול תורתו מתוך לבו, הוי כי לקח טוב: (ו) אמרו רבותינו מעשה בספינה שהיו בה פרגמטוסין, והיה שם חבר אחד, אמרו לו מה פרנמטיא שלך, אמר להם מוצנעת היא, אמרו לו למה לא תראה לנו אותה, אמר להם כשאכנס למדינה אראה אותה לכם, התחילו לחזור על הספינה ולא מצאו, התחילו שוחקין עליו, לא עשו אלא עמדו המוכסין עליהם ונטלו כל מה שהיה בידן, ולא היה להן לא לאכול ולא ללבוש, אותו חבר נכנס לבית הכנסת (ז) התחיל וישב ודורש להן, התחילו לכבד אותו ולפרנס אותו, אותן שהיו עמו בספינה התחילו באין עליו ומבקשין ממנו, אמרו לו בבקשה ממך בשביל שאתה מכיר אותנו למד עלינו זכות, מי גרם לו להנצל התורה שבלבו היתה, הוי כי לקח טוב: (ח) ד"א כי לקח טוב, אדם שהוא לווה מכני אדם, ולוקח סחורה ויוצא לדרך, פעמים שהיא מפסדת, אבל התורה אינה כן, (ט) אלא לומד אדם מכאן פרק אחד, ומכאן פרק אחד, הוא מתפרנס בהן, הוי כי לקח טוב:

[ב] [ויקחו לי תרומה]. (י) אמר להן הקב"ה, היתה התורה שלי ונשלתם אותם קחו אותי עמה. ויקחו לי תרומה. (יא) אמר ריש לקיש כך (יב) שנו רבותינו חמשה לא תרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה, החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו שלו ונכרי שתרם את של ישראל [אפילו ברשותו] אין תרומתו תרומה. (יג) וכולן כן הפסוק הזה, דבר אל בני ישראל, יצא חרש שאינו שומע, אשר ידבנו לבו, יצא שומע שאינו מתנדב בלבו, מאת כל איש, יצא קטן שאינו איש, והתורם את שאינו

הערות ותקונים

התקנ"ה במאמר המתחיל ד"א לקח טוב וחסר הניין, וכן נשנה בנחומא הנדפס אוח ב' וכן בספר והזכיר דף ע"ג ע"ב: (ב) צוהג שצעננס, כ"ה גס ככ" רומי וכ" רח"ס וצס' והזכיר, ונדפס מתחיל אמר רשב"ע שני פרגמטוסין: (ג) שני פרגמטין, וכ"ה ככ" רומי ורח"ס, ונדפס פרגמטוסין פי' סומרים צל": (ד) זה לוקח מטכסין וזה לוקח אולוסירקא, וכ"ה ככ" רומי וכ" רח"ס וצילקוס תרומה וצילקוס משלי שם ורק צילקוס משלי נשמש שורה שלימה מן אולוסירקא א' עד אולוסירקא ב', אבל נדפס שני פרגמטוסין עומדין זה עם זה אחד בידו מטכסא ואחד בידו פלפלין, ובספר והזכיר במקום אולוסירקא הניג סידוקין נסעות, והטוסחא הנבונה אולוסירקא והיא המלה היוונית holoserium והרומית holoserium, פי' אלו כולו ופי' סריקין ריש ור"ל כולו משי (גאנץ זידע), ופי' מטכסא μεταεσα metaesa משי, ומה שהוצא נדפס פלפלין וככ" שני של אקספארד גס נדפס קאנטשטאטינא פרפלין והורחאה ג"כ כמו פלפלין היא אין לה שחר ואולי צ"ל פורפירין: (ה) ד"א מי שלקח סחורה, נדפס נשמש מן הסוס היו כי לקח טוב במאמר שלפני זה עד הוי כי לקח טוב במאמר הזה, ויש להשלימה ע"פ הכ"י, וכן נמצא צילקוס וצס' והזכיר: (ו) אמרו רבותינו מעשה כו', וצס' והזכיר הביא זה בקרה, ונדפס הוא בהרחנת דברים וצטננון אחר ממה שהוא לפנינו: (ז) התחיל לישב ודורש לן. ככ" רומי וכ" רח"ס התחיל וישב נרבים ודורש לן, ועיין נדפס המאמר בהרחנת לשון: (ח) ד"א כי לקח טוב אדם שהוא לווה מבני אדם, נדפס נמצא לפני זה (באות ג') מאמר אחד המתחיל ע"ה אהבתי אהבתי, וא"כ מתחיל כמו שהוא לפנינו ככ" צוהג שצעננס אדם שהוא לווה כו': (ט) אלא לומד אדם מכאן פרק אחד, נדפס טוסף מכאן מסכת אחת ומכאן מסכת אחת, ואחר הסוס היו כי לקח טוב, נמצא נדפס, ד"א כי לקח טוב, למו שששה פרנמטיא והוא משתכר פעמים עשומד בידו פעמים אינו עומד, אבל התורה עוממת לו צעננס הזה ועלום הבא, הוי כי לקח טוב, ואפשר כי נשמש זה בכ" לפנינו, וכן ליתא ככ" רומי וכ" רח"ס וצילקוס תרומה שם: (י) ויקחו לי תרומה, כ"ה ככ" רח"ס וככ" רומי הוי ויקחו לי תרומה, וצילקוס רח"ס ויקחו לי תרומה, ונדפס שנאמר ויקחו לי תרומה: (יא) אמר ריש לקיש, כ"ה צילקוס, אולם ככ" רומי וכ" רח"ס ונדפס, אמר ר' שמעון בן לקיש: (יב) שנו רבותינו, תרומות פ"א מ"א: (יג) וכולן מן הפסוק הזה, וכן נשנה בירושלמי תרומות שם פ"א ה"א, ושם בעל המאמר הוא ר' שמואל

פרש תרומה תנחומא

שלו, שנאמר מאת כל איש, משלהו, ונכרי שתרם של ישראל אפילו ברשותו, שנאמר דבר אל בני ישראל, יצא נכרי שאינו מישראל:

[ג] ד"א דבר אל בני ישראל. ויקחו תרומה אין כתיב כאן, אלא ויקחו לי תרומה, כל דבר שנאמר בו לי, בעוה"ז ובעוה"ב, והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי [הארץ] (ויקרא כה כג), בעוה"ז ובעוה"ב, (יד) [כי לי כל בכור בבני ישראל (במדבר ח יז), בעוה"ז ובעוה"ב, והיו לי הלויים (שם טז יז), בעוה"ז ובעוה"ב]. ואף התרומה בעולם הזה ובעוה"ב: ד"א ויקחו לי תרומה. (פו) כל נדבה שנאמר בה לי, יש בה ברכה, התרומה הזו יש בה ברכה, (פו) אמר ר' יוחנן כל מלאכת המשכן הביאו ישראל לשני בקרים, מנין, שנאמר והם הביאו אליו עוד נדבה (יו) בבקר בבקר (שמות טו ג), ושניתנה ברכה בתרומת המשכן, ויקחו לי תרומה: (יח) [ד"א ויקחו לי תרומה]. אמר להן הקב"ה איני מפרוה על אומה אחרת אלא עליכם, מזה כתיב הנה עופלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה (ישעיהו עופלה, זה נבוכדנצר, כיצר המליך הקב"ה אותו על כל העולם, ולא היה שמח בחלקו, לא ישרה נפשו בו, והיה מביש בעצמו ומתבייש, (כ) ואומר אני מלך, ואומר לא ישרה נפשו בו, וצדיק באמונתו יחיה, לעולם הבא הקב"ה דן את בני אדם כל אחד ואחד עם בני אומותו וצדיק עם אמונים יחיה, אמר להן הקב"ה (כא) כל אחד ואחד (חיה) [חיה] מן אומותו, ואני גאלתי אתכם ממצרים ואין אתם מפרשים לי תרומה ויקחו לי תרומה וגו':

[ד] [כב] וזאת התרומה אשר תקחו מאתם וגו', ותבלת וארגמן וגו', ועורות אלים וגו', שמן למאור וגו' (שמות כה ג ד טו) אמר ר' יהודה בר' סימון לא תהיו

הערות ותקונים

שמואל בר נחמן, אולי ז"ל ר' שמעון בן לקיש, וכן הערוך בערך חמש הביא המאמר הזה מילמדת תרומה (והוא המאמר מהנדפס, כי תנחומי גדלפס מס' שעות והוא הילמדת) וגם מירושלמי וגורס רש"י: (יד) כי לי כל בטר, הוספת פ"פ כ" רומי וכ" רח"ס, ובגדלפס נוסף עוד, "ישראל דכתיב ואתה תהיו לי ממלכת כהנים בעולם הזה ולשולם הנא" ועיין במדרש ו"ר פ"ב במ"ד פס"י ספרי בהעלתך פ' אספה לי, ועיין והזהיר ע"ז ע"א: (פו) כל נדבה שנאמר בה לי, בגדלפס אוח ד' כל דבר שנאמר בה לי: (פו) אמר ר' יוחנן כל מלאכת המשכן הביאו ישראל לשני בקרים, עיין שני"ר פמ"א במ"ר פ"א אות י, מדרש שו"ס מומור ק"א, תנחומא ספרי פ' י"א, ילקוח תהלים רמו תת"ס: (יז) צנכר צנכר, בגדלפס מהו צנכר צנכר, לשני צקרים הביאו את כל נדבות המשכן, שנשתלחה ברכה בגדלותיהם: (יח) ד"א ויקחו לי תרומה, הוספתי כמו שהוא בכ" רומי וכ" רח"ס, ובכ" רומי נוסף בלדו: "ויקחו לי ל"י כתיב מ' ששתורס צעין יפה תורס אחד ממ"ס" ובגדלפס נמצא הוספה לפי ד"א, ויקחו לי תרומה אמר הקב"ה לא שבביל שאתרתי לנכס קחו לי תרומה תהיו מנגלגין (בדלפס קונטסאטיניאל בעשעת מנגלגין) בתרומה ותאמרו לא כהן הוא שהוא אוכלה אינו טהור לו אחד ממאה (כ"ה בדלפס קונטסאטיניאל, ובדלפוסים אחרים בעשעת שאם אינו טהור לו אחד ממאה) וה' יודע שאיט גוזל אותו השבט אלא לי, שכן כתיב ויקחו לי תרומה וכתיב תקחו את תרומתי", ואח"כ מתחיל שם ויקחו לי תרומה אמר הקב"ה כו' כמו שהוא לפיני: (יט) הנה עפלה, זה נבוכדנצר, מובא בילקוט חנוקא רמו תקס"ב בשם התנחומא: (כ) ואומר אני מלך ואומר לא ישרה נפשו בו, בגדלפס סיים, למה שהיה קצין כדל לנך נקרא שמו נבוכדנצר" יש לתקן שז"ל קצין כדל, וזה שסיים לנך נקרא שמו נבוכדנצר דורס טוסריקין נבו כד נצר, ועיין במדרש ו"ר ספ"ג. יודוע כי נבוכדנצר נכס היה, כמו שתראה גם בפסיקתא קורא אותו נכסא דככל, ופי' בל" ורומי *πανος nanus* איש קצר קומה, ושם בהערה מ"ז כתבתו בל"ם "ז"ר סוף פס"י (כפי המיוחס לו) כתב וז"ל: נכסא אותו נבוכדנצר מלך צבל נכס היה, קריעה בעי קצין קריעה מקוטע, פושכא זרת ארבו וזרת רחבו, עפס סביב מתרגמינן פושכא סחור סחור, ולא ידעתי על מה קאי דברי רש"י אלה, כי במדרש שם אין כל זכר מזה, ואמרתיו כי חסרון הניכר יש במדרש שם, כי ז"ל המדרש, בזמן שפרתין לה כל ענינא, והכוונה כל הענין תמלא צנקוס אחר, ואח"כ לפני רש"י היה כחוב כל הדרס מרבין ע"ש, אולם ראיתי כי גם בערוך ערך קרס ג' הביא דברי המדרש ח"ל: בב"ר פס"ז שם האחד פישון על נכסא קרסע קריעה פושכא, והוא המאמר שפרש רש"י בב"ר ושמש שם: (כא) כל אחד ואחד היה מן אומותו ותקנתי חיה מן אומותו, וכ"ה בכ" רומי, אבל בכ" רח"ס בעשעת כל אחד ואחד היה בני אומותו, וגם בגדלפס בעשעת כל אחד ואחד מכס מן אמונים וז"ל כל אחד ואחד מכס חי מן אומותו, וז"ל מן אומותו שני: (כב) וזאת התרומה, מובא בילקוט יחזקאל רמו ש"ה ג"ב אומותו ולא התנחומא, וכן מובא ברש"י. יחזקאל שם בשם מדרש אנדה, והרד"ק שם הביא כל הלשון מהתנחומא ולא בשם התנחומא, וכן מובא בגדלפס. את ה', רק לפני זה נמצא שם הוספה וזאת התרומה אמר להו הקב"ה אין אתם הזכירו בשם, וכן מובא בגדלפס. את ה', רק לפני זה נמצא שם הוספה וזאת התרומה אמר להו הקב"ה אין אתם מביאים

מדרש תרומה תנחומא כו

בבורים שאתם גומלים עלי י"ג דברים, (כג) כנגד י"ג דברים (כד) שהפרשתי לכם במצרים, ואלו הן, ואלבישך רקמה, ואנעלך תחש ואחבשך בשש ואכסך משי ואעידך עדי ואתנה צמידים על ידיך ורביד על גרויך, ואתן נזם על אפך ועגילים על אזניך, עמרת תפארת בראשך (יחזקאל טו יא יב), ולחמי אשר נתתי לך סולת ושמן ודבש האכלתיך (שם טז ט), הוי י"ג שהפרשתיים ל כנגד י"ג דברים שהפרשתי לכם במצרים, (כה) לעתיד לבא אני גומל לכם כנגד י"ג דברים הללו, מה שנאמר וברא ה' על [כל] מכון הר ציון וגו', (כו) וסוכה תהיה לצל יומם וגו' (ישעיה ד טו):

[ה] ד"א וזאת התרומה [וגו'] ועורות תחשים. [כו] ר' יהודה ור' נחמיה, ר' יהודה אומר חיה גדולה היתה במדבר ונמלו אותה ועשו אותה יריעות ממנה, (כז) ור' נחמיה אמר מעשה נסים היה, ובשעה שנבראת בו בשעה נגנזה:

[ו] ד"א וזאת התרומה [וגו'] זהב וכסף ונחושת. [כט] זהב כנגד מלכות בבל, שכתוב בו אתה הוא (ל) (רישא דיהבא) [ראשה די דהבא] (דמלא ג נח), וכסף זו מלכות מדי, שכתוב בו ועשרת אלפים ככר כסף (אסתר ג ט), ונחושת זו מלכות יון, שהיתה פחותה מכולם, עורות אלים מאדמים זו מלכות אדום, שנאמר ויצא הראשון אדמוני (גנלתי כה ט), אמר הקב"ה אע"פ שאתם רואים ארבע מלכויות האלו מתנאות עליכם, חייכם שאני מצמיח לכם ישועה מתוך השיעבוד, מה כתיב אחריו שכן למאור (שמות כה ו), מהו מאור, זה מלך המשיח, שנא' שם אצמיח קרן לדוד [ערכתי נר למשיחי] (תהלים קלג יו), ודניאל היה רואה [ארבע] מלכויות אלו ומתיירא, שנאמר אתכרית רוחי אנה דניאל (דמלא יטו), ומה היה דניאל רואה, אלא כיון שראה נבוכדנצר את החלום, ודניאל בא ופתר לו, (לא) אמר לו אתה הוא (רישא דידהבא) [ראשה די דהבא] (דמלא ג נח), הדרתי ודרעתי די כסף (שם טז ט), (לב) זו מלכות בבל, (לג) ובתוך תקום מלכו אחרי איצו מינך (שם טז ט), מעוהי [ויכרתוהי] [ויכרתה] די נחש (שם טז ט), (לד) זו מלכות מדי, ומלכו

ה ע ר ו ת ו ת ק ו נ י מ

מזיאים משלכם אלא מניחם היס כו', וכן נשנה המאמר בחזית פ"ד אות ג' בפסוק שלחך פרנס רמונים רק בסגנון אחר, ולדעתי יש לתקן שם במקום ר' חנינא ור' סימון ז"ל ר' יהודה בר' סימון, והמלות חד אמר מיופתות: (כג) כנגד י"ג דברים, עיין בעץ יוסף בתנחומא שם: (כד) שהפרשתי לכם במצרים, נדלפס שעשיתי לכם במצרים, וכן הגיה מגיה אחד בלד הליקוט, וכן מובא בס' והזכיר דף ע"ז ע"ג: (כה) לעתיד לבא, ונדלפס ולעולם הבא: (כו) וסוכה תהיה ללג יומם וגו', נדלפס סיים: חתם פורעים לי וחמי מעלה עליכם כגומלים עלי, וכתיב כהיה אשירה נא ל ידידי (ישעיה ה א) הוי אשירה לה' כי גמל עלי (תהלים יגו): (כז) ר' יהודה ור' נחמיה, ר' יהודה אומר חיה גדולה היתה במדבר, נדלפס בתנחומא מר' יהודה שאלר חיה סהורה גדולה היתה מנזאדבר, נוסף, אחת היא לו במנחה ובצורה ששה גוונים. וזו הוספה ע"פ גמל שבת כ"ח ע"ג וקרן אחת היתה לו במנחה, רק מה שמביא ובצורה ששה גוונים, ז"ל ובצורה יש גוונים הרבה כמו שמוצא נגמ' שם כ"ח ע"א. ואולי בא לו זה כמה שאלמו שם ששה גווינין הרבה, ופי' שממה ציפין גווינין כמו שפירש"י שם, וחשב שהוראתו ששה גוונים היו לה במקפר. והנה מה שמוצא פה בתנחומא בשם ר' יהודה נמאל צירושלמי שבת פ"ב (דף ד ע"ד) בשם רבנן, ור' יודה אמר סייונין לשם נבעו בקרא, ור' נחמיה אמר גלקיטון, ומוצא גם צק"ר פ"א פ' מוש שהיה, ועיין ג"כ בצבלי שבת כ"ח ע"א, ושם הוא בסגנון אחר, ודברי הירושלמי והבבלי מנזאדריס משוב טעם ודעת בעולם הללו לילדי הרב הגדול מוה"ר ח"י קאהנפ רנ"ו, ובפסיקתא רבתי פסקא איכי מוצא בשם ר' יהודה סייונין (כמו צירושלמי ובפסות שם מאינון) ובשם ר' נחמיה מוצא שם כמו בתנחומא בשם ר' יהודה: (כח) ור' נחמיה אמר מעשה נסים היה ובשעה שנבראת בו בשעה נגנזה, וכן הוא בהוספתא שבת ומוצא בליקוט רמו שס"ד, וצירושלמי שם ותייא כ"י דמר ר' לעזר צי רבי ופי' ר' אבה בשם רשב"ל בשם ר' מאיר כיון חיה סהורה ברא הקב"ה למשה במדבר, כיון שעשה זה מלאכת המשכן נגניה, כו', ועיין בפסיקתא רבתי שם שמוצא ג"כ בשם ר' מאיר לפי שעה נבראה ונגמה: (כט) ד"א וזאת התרומה זהב כנגד מלכות בבל, מוצא ג"כ נדלפס אות ז' ובספר והזכיר דף ע"ז ע"ג: (ל) רישא דיהבא, בכ"י רומי רישא דהבא, ובקרא כתיב ראשה די דהבא, ובס' והזכיר בעשות רישיה די זהב טב, ובכ"י רח"ס השמים המעתיק מן מלכות בבל עד מלכות מדי, ושם הגי' בשעה זהב כנגד מלכות מדי: (לא) אמר לו אתה הוא רישא דיהבא, וכ"ה בכ"י רומי ורח"ס, ולדעתי יש לתקן שז"ל הוא נלמא ראשה די דהב טב, והוא דניאל ד' ל"ב, ואחר זה הביא סופא דקרא חדוהי ודרעוהי די כסף, אבל הכתוב אמת הוא ראשה די דהבא הוא בפסוק ל"ח: (לב) זו מלכות בבל, בכ"י רומי וכ"י רח"ס ובנדפס ובס' והזכיר הגי' זו מלכות מדי: (לג) ובתוך תקום מלכו, וזה אמר לו דניאל, עיין בעץ יוסף. (לד) זו מלכות מדי, בכ"י רומי וכ"י רח"ס ובנדפס זו מלכות מדי: (לד) זו מלכות מדי, בכ"י רומי וכ"י רח"ס ובנדפס זו מלכות מדי, ומלכו

תליתאי אחרי (דנחשא) [די נחשא] די תשלם בכל ארעא (דניאל ב ט), שקחי די פרול (ס' ס' ג), זו מלכות יון, ומלכו רביעאה (תהוי תקפא) [תהוא תקופה] כפרולא, (ורגלוהי) [רגליא] מנהן (די פרול) [פרול] ומנהן (די) חספ (ס' ס' ג מ), זו אדום, למה נמשלה בברול ובחרם, אמרו רבותיה המלכות הרשעה הזו היא עתידה להשתמש במטבע של חרם: ד"א למה נמשלה בברול ובחרם, אלא מה הברול קשה כך המלכות הרשעה הזו קשה, ובחרם למה שעתיד הקב"ה לשברה כחרם, שנאמר ושברה בשבר נבל ויצרים ונ' (ישעי' ל יד), (לה) וראה מלך המשיח, שנאמר חזה הוית עד די התגזרת אבן ונ' (דניאל ב ד), אמר ריש לקיש זו מלך המשיח, ומחת לצלמא על רגלוהי (ס'), לכל המלכויות שהן נתונות בצלמ', (לו) ובזכות מה נמשל מלך המשיח כאבן, בזכות יעקב, שנאמר משם רועה אבן ישראל (בראשית מט כד), די מטורא אתגזרת אבן (דניאל ס' מ), שהוא סכלה את העולם כולו, שנאמר והכה ארץ בשבט פיו (ישעי' יא ד), באותה שעה ישראל יושבין בהשקט ובטח, שנאמר וישבו עליה לבטח (יחזקאל כח ט):

[ז] ועשית יריעות עזים ונ' (שמות כו ז). (לו) וז"ה אהבתי אתכם אמר ה' (מלאכי א ב), הפסוק הזה מי אמרו, מלאכי [אמרו], אימתי בשעה שהיה מוכיח את ישראל, אמר להן מלאכי, היקבע אדם אלהים (ס' ג ה), השיבו אותו במה קבענוך (ס'), אמרו רבותינו דורו של מלאכי היה מוכיחן והן משיבין אותו, אמר להן היקבע אדם אלהים, (לח) אמר ר' לוי לשון ערבי הוא, ערבי בא להשיח עם חבירו יאמר לו האת גזולינו האת קובעינו, היקבע אדם אלהים, ואמר ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה (ס') שאין מוציאין אותו כראוי, חזר ואמר להן הלא אה עשו ליעקב (ס' ב ג), ואתם אומרים במה אהבתנו (ס'), בנהגן שבעולם מי שיש לו בנים אחד בכוור ואחד קטן מי נוטל הרבה הבכור, עשו ויצא תחילה, שנאמר ויצא הראשון אדמוני (בראשית כה), הוא היה ראוי ליטול שני חלקים, ולא עשיתי כך, אלא יעקב נטל שני חלקים, העולם הזה והעולם הבא, כך עשו אמר ליעקב נסעה ונלכה ונ' (בראשית לג יב); (לט) נהלך שנינו בעולם, אמר לו יעקב מול עולמך ועבור, שנאמר יעבור נא אדוני לפני עבדו ונ' עד אשר אבוא אל אדוני שעירה (ס' ט יד). (מ) אמר ר' יעקב חזרתי על כל המקרא אם הלך יעקב שעירה אם לא הלך, ולא מצאתי, (מא) ואימתי הוא הולך לעתיד לבא, שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון ונ' (שנדי' א כ), לפיכך ואוהב את יעקב, יעקב שותף עם עשו בעולם הזה, (מב) (אני) [אבל עשו אינו] שותף עם יעקב לעולם הבא, אמר שלמה יהי לך לבדך ואין לזרים אתך (מש' יו י):

הערות ותקונים

(לה) וראה מלך המשיח, כ"ה בכ"ו רומי וכ"י רח"ס, אולם נדפס הגי' דבר אחר למה נמשלה בכל כחרם שהיא עתידה להשתמש בכלי חרם, והוא היה רואה את מלך המשיח, שק דניאל אומר חזה הוית ונ': (לו) ובזכות מה נמשל מלך המשיח בזבן צמות יעקב. נדפסם ובספר והזכיר טוסף צמות הסורה שישראל יעשים בה, שנאמר וחות אבן כתובים באזכב אלהים, ואחר זה הביא שם דבר אחר צמות יעקב, וגם בכ"ו רומי טוסף נדלו "בזכות הסורה דכתיב וחות אבן: (לז) ז"ה אהבתי אתכם, מובא בילקוט מלאכי רמז תקפ"ז מן המלאך אמרו רבותיהו דורו של מלאכי, וכן מובא בתנחומא הכתובות אות ט', (וכל אות ח' טוסף בתנחומא הנדפס), וכן מובא בתדל"ז פ"ט, ובדגנים רבה פ"א אות כ': (מ) אמר ר' יעקב, וכ"ה בכ"ו רומי וכ"י רח"ס, ובגדפס אמר ר' יעקב ברבי, ובס' והזכיר אמר ר' יעקב בר אבדי, ז"ל ברבי. ובכ"ד שם פ"ח הגי' אמר ר' אבהו, וכן מובא בילקוט ושלח רמז קל"ג בשם הבר', ובמדרש דכ"ר פ"ח שם הגי' אמר ר' שמואל בר נחמן, ושם הוא נבטנן אחר, ובירושלמי ע"ז פ"ב ה"א (דף מ' ע"ג) אמר ר' הונא לא מנינו שהלך יעקב אבינו לשעיר, אמר ר' יודן ברבי לעתיד לבוא א"ל ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו: (מא) ואימתי הוא הולך לעתיד לבא, נדפסם ואימתי הוא הולך לעולם הבא: (מב) אני שותף עם יעקב, תקנתי

תרומה

מז

[ח] (מג) **אהבתי אתכם** אמר ה' (מלאכי א ט). ראו מה חיבה אתכם, (מד) מן הארץ ועד הרקיע מהלך ה' מאות שנה, וכן מרקיע ראשון לשני ומשני צריך לשער מטלפי החיות, והכפא למעלה מכולם, וראו מה חיבתתי אתכם שהונחת כולם, ואמרתם לכם עשו לי יריעות עזים ואבוא לשכון אצלכם, (מו) אכר ר' יהושע בן לוי אילו היו אומות העולם יודעים, (מז) מה היה המשכן טוב להם, (מח) היו מקיפין אותו אהליות וקפתריות, למה עד שלא הוקם המשכן היה הדיבור יוצא ונכנס לתוך אהליות של אומות העולם (מט) והיו נתרזים, שנאמר כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כמונו ויחי (דברים ט כג), אתה היית שומע וחי, אבל אומות העולם היו שומעים ונתרזים בתוך אהליות. ולא תאמר במשכן, אלא אפילו בית המקדש היה יפה להם, מנין הוא ששלמה סידר בתפלתו, וגם אל הנכרי אשר לא מעמד ישראל הוא וגו' (מ"א ח מא), אתה תשמע השמים וגו' (שם טז מג), (ג) אבל ישראל כשהיה בא להתפלל מה אומר, (גא) ונתת לאיש (בדרכיו) (ככל דרכיו) אשר תדע את לבבו וגו' (שם טז נט), אבל הנכרי בין עושין ובין שאין עושין תן לו כל מה שהוא טובע, למען

הערות ותקונים

תקנתי בפיס כמו שהוא בכ"י רומי ובכ"י רח"ס אבל עשו אינו שותף עם יעקב לעולם הנא, ונדפס הנירסא אבל לעולם הנא יסארו על אצרתו ה' דדד ינחנו וגו' (דברים לז יב) וכן אמר שלמה יהיו לך לנדך ואין לזרים חלק (משלי ה יז): (מג) אהבתי אתכם ראו מה חיבה אתכם, מוצא בילקוט תרומה רמז ס"ט כ"ט נדפס: (מח) מן הארץ ועד הרקיע מהלך ה' מאות שנה, עיין ירושלמי ברכות פ"א (דף ב' ע"ג), כשה שנין הארץ לרקיע מהלך חמש מאות שנה, כך בין רקיע לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועבדו מהלך חמש מאות שנה, ונדפס הביא וז"ל: מן הארץ עד לרקיע מהלך ח"ק שנה, מן הרקיע לראשון לשני מהלך ח"ק שנה, ועבדו של כל רקיע ורקיע מהלך ח"ק שנה, ממאז כולם מהלך שבעה אלפים שנה, ועיין תנינה י"ב ע"א וזכור' שם ד"ה ורגלי החיות מה שהבילו על זה: (מח) ואין לך לשער משלפי החיות, בכ"י רח"ס הגי' מלפני החיות עד ראשי החיות, ובכ"י רומי ובילקוט הוא כמו לפנינו, ונדפס ושלפי החיות מהלך ח"ק שנה וז"ל שנה, אין לך לשער למעלה משלפי החיות: (מו) אריב"ל, וכן הוא בכ"י רומי ובילקוט תרומה שם ובתנחומא נדפס וכן' והזכיר, רק בילקוט נמצא רק התחלת המאמר וי"א צמלת, וכו"ו ד"י חזבתי, ונמצא השלמה המאמר בילקוט וחתהן רמז התנ"א כ"ט בתנחומא, והשמים שם האומר, ובכ"י רח"ס נדפס צמלת אמר ר' שמעון בן לוי ז"ל ר' יהושע בן לוי, והאמרת הזה נטתה בו"ד פ"א אות י"א, במ"ר פ"א אות ג', ומדרש חיות פ"ב אות ה' כפסוק כחפוח, וגם שם הוא בשם ריב"ל, וכן בתנחומא נדפס: (מז) מה היה המשכן טוב להם, בכ"י רח"ס ובילקוט מה היה בית המקדש והמשכן, ובכ"י רומי הגי' כמה היה המשכן ובית המקדש יפיין להם, וכן הוא בתנחומא נדפס תרומה וכן' והזכיר, ובו"ד אוהל מועד יפה להם: (מח) היו מקיפין אותו אהליות וקפתריות, זה נשמע בכ"י רומי ובכ"י רח"ס, ובכ"י רומי נוסף בלדו, ובכל המקומות שהצאתי הנירסא אהליות וקפתריות, ובמ"ר שם וכן בתנחומא נדפס במדבר נשמע מלת אהליות, וכן' והזכיר דף ע"ח ע"ב אהליות וקפתריות נדפס. ובעל ענפי יהודה שם לא ירד לעומק אורח המלה כי משושגת היא, ופי' אהליות וקפתריות, אהליות פי' חילות בלשון ערבי, וקפתר היא המלה *castra castra* ופירושה מחנה (קריעם לאנער), והטובה אם היו אומות העולם יודעים מעלות המשכן ובית המקדש ואוהל מועד היו מקיפין וסובבין אותו בחילות ובמחנות. ועיין מה שהעירוני בזה בהפסיקתא פסקא החדש הערה פ"ב, אבל מסכים אני למ"ש ידידי הרב הגדול מהר"ר ח"י קאהוט ל"ו בערוך השלם ערך נסטרט, שהביא ג"כ המאמרים והנבחרים כמו שהכתיב, ובערוך ערך קסטר הביא המאמר מילמדנו תרומה, והוא לפנינו בתנחומא נדפס: (מט) והיו נתרזים, עיין ערוך ערך תרו, ובו"ד פ"א שם הנירסא והיו נתרזין מתוך פקוקיהו, ומוצא גם בערוך ערך נקטס, ופי' היכלים, אך יובנו מלכים שי תרגומו מפיקסיהו לך יתחון מלכיה קרבנא: (ג) אבל ישראל כשהיה בא להתפלל מה אומר, ונתת לאיש וגו', נדפס נמצא האספה וכן איתא שם, אבל ישראל כשהיה מתפלל לפניך בבית הזה, ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה ידעת לנדך את לבב כל בני האדם (מ"א ח נט), אם הוא טובע בנים ואתה יודע שיהיו מעביסין לפניך אל תתן לו, וכן אם תצטע נכסים ואתה יודע שעתיד לבעע בהן, אל תתן לו, אבל נכרי ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ירעון וגו' (שם טז מג). אבל ישראל מכירין שמך וכוונך, ואתה יופה מראש מה יהיה בסוף, כי אתה ה' כלשאר חפלות עשית, ולא תאמר בית המקדש היה יפה להם, אלא אפילו ישראל, שאלוהי הם לא היה ממר יורד לעולם, ולא השמש זורחת, שזכרון הקב"ה מרית בעולם היה ולעולם הנא, ולעתיד לבוא אומות העולם רואים היאך הקב"ה מתדבק עם ישראל, והם באים להדבק בהם, שנאמר נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם (זכריה ח כג), פי"ב, וזה ליתא כספר והזכיר, וזה סעד שהאספה מאוחרת היא: (גא) ונתת לאיש כדרכיו, וכ"ה בכ"י רומי, ובכ"י

[ידעון] כל עמי הארץ וגו' (מ"א ח טג), לפיכך בית המקדש היה יפה לאומות העולם, (גב) אמר ר' שמואל בר נחמן עד שלא נבנה בית המקדש היה העולם עומד (גג) על תרומם של שני רגלים, אבל משנבנה בית המקדש נתבסס העולם ועמד בישיבו, (נד) ולא תאמר בית המקדש, אפילו המשכן היה יפה לאומות העולם, לפיכך אמר הקב"ה למשה עשה לי משכן, שאני מתאוה לשכון אצל בני, כיון ששמעו מלאכי השרת כן אמרו לפניו רבונו של עולם למה אתה מניח עלינום ויורד לתחתונים, שבתך הוא שתהא בשמים, אשר תנה הודך על השמים (תהלים ח ט), אמר להם הקב"ה חייבם שאני עושה כשם שאמרתם, (נה) אמר חבקוק הנביא, אלוה מתימן יבא (חבקוק ג ג), ואחד כך ותהלתו מלאה הארץ (ס), אמר להם הקב"ה ומה אתם תמהים על זה, ראו מה אני מחבב את התחתונים ויורד ושוכן תחת יריעות עוים, שנאמר ועשית יריעות עוים :

[טז] (נו) ר' יהודה ור' נחמיה. ר' יהודה אומר היה טהורה גדולה היתה במדבר וטמנה עשו ויריעות, ור' נחמיה אומר מעשה נסים היתה, לשעה היתה נבראת ונגנזה, תדע לך שכתוב ועשית יריעות וגו', אורך היריעה האחת שלשים באמה וגו', מי מביא לך יריעות של שלשים, מכאן אתה למד כדברי ר' נחמיה שהיה מעשה נסים, (נז) ולא תאמר ביריעה אלא אפילו בקרשים היה מעשה נסים, מתיכן היו הקרשים, (נח) יעקב אבינו נסע אותם בשעה שירד למצרים, אמר לבניו בני עתידים אתם להגאל מכאן, והקב"ה עתיד לומר לכם משאתם נגאלים עשו לי משכן, אלא עמדו ונסעו ארזים, בשעה שיאמר לכם לעשות משכן, והארזים מצויין בידכם, מיד עשו כשעבר להם אביהם, עמדו ונסעו ארזים: אמרו רבותינו הברית התיכון ירד ביד יעקב למצרים (נט) שהיה משמש מן הקצה אל הקצה, לא עשה אלא היו הארזים אמרו שירה, הוא שדוד אומר אז ירננו כל על צפי היער וגו' (תהלים יג יג), אין אז אלא שירה שאומר להקב"ה, ואומר אימתי יעשה משכן, ובשאר הקב"ה [למשה] שיעשה את המשכן, מה אמר לו ועשית את הקרשים למושכן, אותם הקרשים שהתקין.

הערות ותקונים

ובקרא כתיב ככל דרכיו, ומונח לנכון ככ"ו רח"ס: (גב) אמר ר' שמואל בר נחמן, הוספתי ע"פ כ"י רח"ס, וגם ככ"ו רומי נוסף בלדו והסמיים המעתיק מן לאומות העולם עד לאומות העולם, וכן הוא בנדפס ובספר והזהיר, וגם לפני בעל הילקוט היה חסר ככ"ו של התנחומא שהיה לפניו, כי בילקוט תרומה רמז ס"א ב' במאמר שהביא סג בשם התנחומא אחר שסיים למען ידעו [י"ג ידעון] [ואף למוחר לז"י ו'ג] כל עמי הארץ, מתחיל אמר הקב"ה למשה עשה לי משכן, וכל מה שבאמצע חסר: (גג) על תרומם, ככ"ו רח"ס בטעות הרטום, וככ"ו רומי היתה המעתיק מקום פגוי, ובודלי היתה המלה נחמקת, והיא המלה היונית σπερσος ופי' כסף, ומונח בערוך ערך תרומם בשם הילמדנו תרומה, והוא במאמר התנחומא הנדפס, ובספר והזהיר נשמע מלת תרומם: (גד) ולא תאמר בית המקדש אפילו המשכן היה יפה לאומות העולם, כן הוא גם ככ"ו רח"ס, וכן טספ בלד ככ"ו רומי, ובילקוט חסר כל זה, עיין לעיל בהערה ל"ב, אולם בנדפס נוסף לפני זה מאמר שלם, אחרי המלות ועמד בישיבו נוסף, מנין שכן הקב"ה אומר לגד [י"ג לנתן] הביא לך והמרת אל עבדי אל דוד כה אמר ה' האתה תבנה לי בית לשבתי [י"ג ז ה], וכתוב אחד לומר לא אתה תבנה לי הבית [לשבת] [ד"ה י ז ד] כו', והלשון שם משוכב ויש לתקן ע"פ פסיקתא רבתי פ"ג פסקא מזמור שיר חנוכה, ועיין שם בעץ יוסף, ועיין בס' והזהיר (דף ע"ג ז), וגם הוא העתיק כלשון התנחומא הנדפס, שכן הקב"ה אמר לגד הביא במאקס לנתן הביא: (גה) אמר חבקוק הביא כו', בנדפס בתחלה ככה שמים הודו, והח"כ ותהלתו מלאה הארץ, ואחר זה נוסף שם, אמר להם דוד שזאק הוא עליכם הודו ונתן על הארץ שנאמר (תהלים קמח יג) יהללו את שם ה' כי נשגב שמו בלדו הודו על ארץ, והח"כ על שמים: (גו) ר' יהודה ור' נחמיה, מונח למעלה אות כ"ז, ופולגתם היא על עורות החשים לא על יריעות, ועיין בעץ יוסף: (גז) ולא תאמר ביריעה, הוספתי, וכן הוא לנכון ככ"ו רומי וכ"ו רח"ס ובנדפס ובס' והזהיר ובילקוט תרומה שם, והסמיים המעתיק מן מעשה נסים עד מעשה נסים: (גח) יעקב אבינו נסע אותם, עיין ב"ר פל"ד אות ד', מדרש חזית פ"א פסק עד שהמלך נבטיסו: (גט) שהיה משמש מן הקצה אל הקצה, הקצה, וכ"ה רומי ובכ"ו רח"ס, ובנדפס הגירסא שהיה קצה שמשמ מן הקצה אל הקצה, ועיין שנת ז"ח ע"ב ובחוס' ד"ה תנא וברש"י עה"ת ובענף יוסף בתנחומא הנדפס ובכח"י תרומה: (ס) לא עשה אלא כיו הארזים אמרים שירה, כ"ה רומי ובכ"ו רח"ס ובילקוט, אולם בנדפס הגירסא, ולא עוד אלא שמונח

מדרש תרומה תנחומא מה

להם אביהם. (א) אמר ר' שמואל בר נחמני כ"ד מיני ארזים היו, ומכלם לא נבחר אלא ז', שנאמר אתן במדבר ארו שמה והדם ועין שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדו (ישעי' מה ט), (סב) ברוש אלמיין, (סג) תדהר (איספרנמיין) [איספנדמון], (סד) תאשור (נקשנן) [פקסנן] שהוא מאושר מכל מיני ארזים, ומכלם לא נבחר אלא השיטה בלבד, [שנאמר] עצי שמים, ולמה קרא אותה שמים, אלא כדי לרפאות (סה) מה שעשו ישראל בשמים. ד"א עצי שמים, המאו בשמים, ולקן בשמים, המאו בשמים (כו) וישב ישראל בשמים (במדבר כה ה), ולקן בשמים יהיו המתים במגפה (סז טז ט), ולא זוז משם עד שנתרפאו, עמד פנחס והחזיר את החימה מהם, שנאמר פנחס בן אלעזר וגו' (סז טז ט), אמר הקב"ה לעולם הבא אני מרפא את השמים, שנאמר והיה ביום ההוא יטפו ההרים עמים והגבעות תלכנה חלב, (ואפיקי) [וכל אפיקי] יהודה ולכו מים ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השמים (יואל ד יט): חמלת פרשת תרומה

פרשת תצוה

[א] ואתה תצוה את בני ישראל וגו' (שמות כז ט). וז"ה הנך יפה רעיתי וגו' (שה"ש טו ט), (א) אמר ר' עקיבא לא כל העולם כולו ומלאו כדאי, כיום שניתן בו תורת שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קודש, ושיר השירים קודש קדשים. (ב) אמר ר' אלעזר בן עזריה למה הדבר דומה, למסך שנמל סאה של חטים ונתנה לנחתום, ואמר לו הוצא לי ממנה כך וכך סולת, כך וכך מורסן, (ג) כך וכך סובין, כך כל הכתובין קודש ושיר השירים קודש קדשים. (ד) א"ר ראה מה הקב"ה מקלם כנסת ישראל בתוכו, הנך יפה רעיתי, (ה) הנך יפה במעשים, הנך יפה במעשה אבותיך, הנך יפה בבית, הנך יפה בשדה, בבית על מזוזות ביתך (ויקרא טו ט), בשדה בתרומות ומעשרות ובלקח שכחה ופאה, הנך יפה בנג ועשית מעקה לגנך (סז כח ט), הנך יפה בעולם הזה, הנך יפה בעולם הבא: הנך יפה רעיתי, (ו) ר' סימון בן פוי אמר היא מקלסת אותו לשון פשוט, והוא מקלם אותה לשון כפול, למה הוא מקלם אותה לשון כפול, שאם אינה עושה רצונו יכול להמירה באחרת, אבל היא מקלסת

הערות ותקונים

שמות הכרזים היו אומרים שירה, ובספר וזהיר והיו הארזים נותנין שירה להקב"ה: (א) אמר רשב"י כמה מיני ארזים, מוצא בילקוט ישעיהו רמז שי"ד בשם התנחומא ומנני צירושלמי כתובות סוף פ"ו והסר שם המדר, ובז"ר פס"ו אות א' מוצא ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יוחנן וכן הוא ג"כ בש"מ פ"ה אות א', ומוצא גם בתנחומא הנדפס הרומה שם אות ט' וכן והזהיר ד"ק עם ע"א: (סב) ברוש אלמיין, בזכ"ר רח"ס בשמות אלתיק, ובזכ"ר רומי אלטיק, וז"ל אלטיין, כמו שהוא ג"כ בנדפס אלטיין, ובס' והזהיר השמים זה, וכן הביא הערוך ערך אלטיין בשם הילמדנו תרומה והוא המאמר שלפנינו בתנחומא, והמלה ויחית הַדְּאֵלָה מין ארו ועין שמן (פ"ב טט, טמננט): (סג) תדהר איספרנמיין, ובזכ"ר רומי אוספרנמיין, ובזכ"ר רח"ס אוספינמיין, ובנדפס אוספו נרמו, ויש להחזירה, וז"ל אוספנדמון כמו שהוא בזכ"ר רח"ס, ובס' והזהיר בשמים זה, ומוצא לנכון הערוך ערך אספנדמון בשם הילמדנו, והוא המאמר מתנחומא הנדפס, והוא מלה ויחית אֵפֶסֶסֶטֶס ופירושה מין ארו: (סד) תאשור נקשנן, בזכ"ר רומי נקשנן, ובזכ"ר רח"ס נקשוין, ובנדפס פקסנין, ובכולם בשמות, וז"ל פקסנן, וצירושלמי כתובות שם ותאשור פילקסינה, ומוצא הערוך ערך פקסן וז"ל בז"ר פס"ו תאשור פקסונין למה נקרא שמו תאשור שהוא מאושר מכל מיני ארזים, וכן ישנו צילמדנו פרשת יקחוי לי תרומה עכ"ל, וכיון למאמר התנחומא הנדפס, וכתב שם המוספי פ"ו ז' אֵפֶסֶסֶטֶס מין עץ ארו אשר עלהו לא יבול: (סה) מה שעשו ישראל בשמים, בנדפס מה שעתידין לעשות בשמים, שנאמר וישב ישראל בשמים (במדבר כה ה), ובס' והזהיר ז"ש שישראל עתידים להביל בשמים: (סז) שנאמר וישב ישראל בשמים, אחר זה נוסף בנדפס ולא תאמר בחרון שעה משה, אלא אפילו כל ארון שישראל עשין, דריכין ליתן ארו של שיטה זו. וזה ליתא בס' והזהיר, לכן הוספה מאוחרת היא: (א) אמר ר' עקיבא, ידים פ"ג מ"ה, ומוצא גם בנדפס ת"ה אות ה': (ב) אמר ר' אלעזר בן עזריה, כך הוא גם בזכ"ר רומי, ובזכ"ר רח"ס ובנדפס אמר ר' אליעזר בן עזריה: (ג) כך וכך סובין, בנדפס מוקף, וליית לי מחתכה גלוקא אחת יפה מנופה ומעולה: (ד) ח"ל, כך הוא גם בזכ"ר רומי ורח"ס, ובנדפס בשמנו המלות א"ר ומוצא בילקוט רמז ט"ה ריש תל"ה וביקשן שה"ש רמז תתקפ"ד בשם התנחומא וגם הוא השמיס: (ה) הנך יפה במעשים, עיין בקצת הרחבת לשון במדרש חוית פ"ה פסוק הנך יפה רעיתי ויש פ"ד שם פסוק הנך יפה: (ו) ר' סימון בן פוי, כ"ה גם בזכ"ר רומי, ובזכ"ר רח"ס ובנדפס וילקוט